

## ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ ІТАЛІЇ

**Валентина Попова,**

*доктор економічних наук, професор, провідний науковий співробітник  
лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання  
Інституту професійної освіти НАПН України,  
м. Київ, Україна,  
<http://orcid.org/0000-0001-8931-8880>*

**Анотація.** Проаналізовано досвід Італії у запровадженні державно-приватного партнерства у професійній освіті. Виявлено, що основним орієнтиром реорганізації тут є надання кваліфікаційних навичок відповідно до потреб ринку праці. Висвітлено ті конкретні механізми налагодження партнерства між державними і приватними організаціями у сфері професійної освіти, які є корисними для переосмислення і використання в сучасних українських реаліях.

**Ключові слова:** державно-приватне партнерство, інформаційна система, кваліфікація, професійна освіта, ринок праці.

## PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP PECULIARITIES IN THE VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING FIELD IN ITALY

**Valentyna Popova,**

*Doctor of Sciences in Economics, Full Professor, Leading researcher in the laboratory  
of foreign systems of vocational education and training, The Institute of Vocational  
Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

**Abstract.** The Italy experience in the introduction of public-private partnerships in professional education is analyzed. It was found that the main orientation of the reorganization here is the provision of qualifying skills per the labor market needs. Those specific mechanisms of establishing partnerships between state and private organizations in the field of professional education, which are useful for rethinking and using in modern Ukrainian realities, are highlighted.

**Keywords:** public-private partnership, information system, qualification, professional education, labor market.

Республіка Італія – одна з 10 найрозвиненіших індустріально-аграрних країн світу. Її площа приблизно у 2 рази менша, ніж в Україні, але чисельність населення більша майже у 1,5 рази. Італія є співзасновником ЄС та членом чисельних міжнародних організацій. Найважливішим сектором економіки Італії є обробна промисловість. Переважна більшість італійських компаній є мікропідприємствами, які нараховують до 9 найманих працівників (95,1%). Рівень безробіття у Італії є одним з найбільших серед країн ЄС і демонструє тенденцію до зростання під час кризи, особливо для осіб низького та високого рівня кваліфікації.

Система освіти Італії (вища, професійна, середня) побудована відповідно до Європейської рамки кваліфікацій (European Qualifications Framework – EQF). Частка осіб

віком до 64 років з вищою освітою нижче за середній показник по ЄС-27 (20,1% проти 34,0%). Подібне спостерігається і серед осіб середньої та низької кваліфікації (Italy, 2023).

Обов'язкова освіта у Італії триває від 6 до 16 років. У 14 років учні роблять вибір між загальною освітою і професійною. При цьому вони мають право/обов'язок продовжити освіту до 18 років та завершити 12-річну освіту або здобути професійну підготовку (Angotti, 2019).

Між системою професійної освіти і навчанням та виробництвом в Італії існують певні протиріччя, результатом чого є низька частка кваліфікованої робочої сили. Це стало результатом незначної кількості випускників системи професійної освіти порівняно з іншими європейськими країнами. Проблема безробіття серед молоді загалом і значної кількості молоді без працевлаштування і навчання – *NEETs* – є чутливою для низки країн Організації економічного співробітництва та розвитку. В Італії найвищий рівень цих показників (Comi та ін., 2022). На тлі цих протиріч світові економічні кризи значно погіршили параметри ринку праці, що спонукало до пошуку нових форм взаємодії освіти з виробництвом.

Освіта у Італії має певні ознаки державно-приватного партнерства (ДПП). Наприклад, освіта на робочому місці (учнівство) та у закладах освіти здійснюється за письмовою трудовою угодою. У ній визначені права та обов'язки усіх сторін, умови учнівства, випробувальний термін, професійні задачі, розмір заробітної плати, початковий та підсумковий рівні навчання та кваліфікації, яку має отримати учень.

У Італії поширені такі типи учнівства:

1 – стосується усіх програм старших класів середньої школи, надає можливість отримати кваліфікацію на рівні професійного оператора (сертифікат) або професійного техника (диплом) у 22 професійних галузях;

2 – вища освіта/учнівство та науково-дослідне стажування у програмах вищих технічних інститутів та в усіх програмах вищої освіти, яка передуює отриманню університетського ступеню, дипломів вищих технічних інститутів та докторських ступенів.

3 – не відповідає жодному рівню освіти, диплому чи кваліфікації, але дозволяє отримати професію відповідно до національних галузевих колективних договорів і кваліфікацію, прописану у трудових угодах та затребувану на ринку праці;

Тобто учнівство 1 та 2 рівня переважно пов'язані з вимогам формальної освіти, а 3 – з кваліфікаційними вимогами працевлаштування (*Gazzetta Ufficiale*, 2017).

Фінансування учнівства здійснюється переважно міністерством праці, яке залежить від кількості учнів по регіонах. Фінансування безперервної професійної освіти здійснюється за рахунок відрахувань на заробітну плату у розмірі 0,30%, які сплачують приватні компанії Національному інституту соціального страхування відповідно до закону 1978 р. Для підприємств, які інвестують у професійну освіту або технологічні навички, з 2017 р. були запроваджені деякі податкові пільги (Angotti, 2019).

ДПП у сфері професійної освіти Італії має функціональну спрямованість на знання (Vecchi et al., 2021). Особливість цього типу полягає у тому, що студентам/учням надаються саме ті знання, за допомогою яких формуються навички, компетенції і кваліфікації, які надають максимальні гарантії їхнього працевлаштування у майбутньому. Але реалізація цих гарантій потребує узгодженої взаємодії усіх складових системи професійної освіти і навчання з ринком праці. Основою налагодження цього процесу є якісна та достовірна інформація.

Збір якісної та достовірної інформації у Італії з 1997 р. здійснюється за допомогою інформаційної системи Excelsior. Вона стала угодою з ДПП для дослідження потреб ринку праці, як: «... система оцінювання потреб у навичках, яка генерує кількісні та якісні показники для кожного регіону та сектору в Італії» (Meer та ін., 2021).

Унікальність та інноваційна новизна цього італійського ДПП полягає у тому, що уряд разом з приватними компаніями розробив систему збору даних, яка оперативно оновлює інформацію на ринку праці та розробляє найбільш реальні моделі прогнозування. Інформаційна система Excelsior є спільною розробкою Міністерства праці, Національного агентства активної трудової політики – Anpal – у співробітництві з Італійським союзом торговельних, промислових, ремісничих та сільськогосподарських палат – Unioncamere. У ролі соціальних партнерів на місцевому рівні серед членів правління виступили професійні асоціації та місцеві торговельні палати.

Інформаційна система збору даних щодо навичок і професій Excelsior Італії є класичним випадком ДПП, орієнтованим на знання. Розробити таку систему збору даних рекомендував Європейський соціальний фонд. На їхню думку, така система мала покращити аналіз необхідних професійних навичок та сприяти узгодженню попиту і пропозиції на ринку праці на етапі планування. Ключем ефективного збору даних стала можливість створення довірчих відносин між приватними місцевими компаніями та державою. Це дозволило своєчасно та якісно оновлювати форми збору вихідної інформації та застосовувати найбільш прийнятні моделі прогнозування.

Excelsior генерує щомісячні, щоквартальні та щорічні звіти у галузевому та територіальному аспектах та розробляє короткострокові і довгострокові прогнози щодо необхідних навичок і професійних потреб. Результати роботи інформаційної системи доступні на національному, регіональному та субрегіональному рівнях за 28 видами економічної діяльності та трьома типами компаній (1-9 співробітників, 10-49 та більше 50).

Збір статистичної інформації за системою Excelsior дозволяє оцінювати професійні профілі, стандарти, а також у перспективі прогнозувати навички та оновлювати кваліфікації.

Переваги такого дослідження ринку праці полягають у наступному:

- інформація, зібрана на рівні провінцій, секторів економіки та підприємств, є стратегічною для державної служби зайнятості та закладів професійно-технічної освіти;
- на її підставі будується економетрична модель прогнозування за різними сценаріями (песимістичний, оптимістичний, найбільш реальний) на 5 років;
- робиться поглиблений аналіз у певних секторах економіки (наприклад, металургії, промислового дизайну та модних тенденціях у легкій промисловості, тощо).

Інформація щодо професійних потреб є загальнодоступною для різних типів користувачів (політики, науковці, служба зайнятості, територіальні центри зайнятості, освітяни, консалтингові компанії, тощо) на національному та регіональному рівні.

За результатами зібраної інформації у системі Excelsior вибудовуються контакти між державними установами та закладами професійної освіти і навчання Італії. Це є суттєвою відмінністю системи професійної освіти Італії від, наприклад, Німеччини, у якій здобуття професійної освіти щільно пов'язане з навчанням на робочому місці (дуальна система освіти) або Ізраїлю, де інноваційні методи викладання та навчання були запроваджені згідно з національними навчальними планами.

На початку 2000-х років у Італії також було запроваджено реформу, спрямовану на вирішення проблеми невідповідності попиту і пропозиції на ринку праці. Структура та зміст курсів ПТО було ретельно переглянуто:

- коротку професійну освіту продовжено з двох до трьох років;
- запроваджено обов'язкові загальні предмети (мова, математика та історія), які формують у учнів загальні та м'які навички;
- врегульовані програми навчання між різними закладами освіти (школами та акредитованими навчальними центрами);
- офіційно визнані кваліфікації ПТО у системі формальної освіти.

За дослідженнями італійських науковців (Comi та ін., 2022), реформа мала комплексний позитивний вплив. Вона скоротила час переходу від школи до роботи приблизно на 5 місяців (24%), хоча «... деякі регіони запровадили квазіринкову організацію, коли приватні навчальні заклади почали конкурувати з державними школами».

Вивчення досвіду запровадження ДПП у сфері ПТО в Італії показало його певні особливості. Забезпечення зайнятості працездатного населення не є унікальною особливістю італійської системи освіти. Специфічними є підходи до реалізації цієї місії через партнерство держави з приватним сектором економіки. Орієнтація на кваліфікаційні вимоги до працевлаштування учнівства наближує освітній процес до вимог ринку праці і одночасно сприяє вирішенню питань фінансування освітньої галузі.

Функціональна спрямованість професійної освіти Італії на знання ініційована і підтримується державою. Запроваджена система інформаційного забезпечення потреб ринку праці дає цільові орієнтири досягнення необхідних професійних навичок та кваліфікацій. Таким чином формується бачення напрямів реформування структури та змісту курсів професійної освіти.

На цей час у Італії спостерігається погіршення стану економіки, але, на відміну від України, ця країна не перебуває під впливом військової агресії. Складності економічного розвитку цієї однієї з провідних країн ЄС також не зумовлені нестачею природних ресурсів. Неузгодженість ринку праці також є на вістрі проблематики українських освітян. Наведене дає уявлення про той комплекс проблем, який треба буде вирішувати вітчизняним освітянам під час ведення військових дій та після перемоги у процесі повоєнного відновлення України.

### Список посилань

Angotti, R. (2019). *Vocational education and training in Europe: Italy*. Cedefop ReferNet VET in Europe reports 2018.

[http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2019/Vocational Education Training Europe Italy 2018 Cedefop ReferNet.pdf](http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2019/Vocational_Education_Training_Europe_Italy_2018_Cedefop_ReferNet.pdf)

Comi, S. L., Grasseni, M. & Origo, F. (2022). Sometimes it works: the effect of a reform of the short vocational track on school-to-work transition. *International Journal of Manpower*, 43 (7), 1601-1619. <https://doi.org/10.1108/IJM-06-2021-0391>

*Gazzetta Ufficiale*. (2017, May 16). <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2017/05/16/17G00069/sq>

*Italy*. (2023, December 29). CEDEFOP. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/svsystems/italy-u2>

Meer, M., Avagyan, A., & Galvin Arribas, J. (2021). Public-private partnerships for skills development: a governance perspective. *European Training Foundation, Volume II, Case studies*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2816/371790>

Vecchi, V., Taurelli, S., & Meer, M. (2021). Public-private partnerships for skills development : a governance perspective. *European Training Foundation, Volume I, Thematic overview*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2816/422369>